

Antwoord van Gedeputeerde Staten op vragen van

A.H.K. van Viegen (PvdD) en H. Looy
(BBB)
(d.d. 10 juli 2026)

Nummer
4443

Onderwerp
Natuurbegraven Bonnenpolder

Aan de leden van Provinciale Staten

Toelichting vragensteller

Bij de ontwikkeling van de Bonnenpolder wil Natuurbegraven Nederland (NBN), eigenaar van een deel van de Bonnenpolder, een natuurbegraafplaats realiseren. Volgens de plannen gaat het om een terrein van circa 30 hectare met ruimte voor gemiddeld 100 tot 500 graven per ha.¹

De Bonnenpolder is oorspronkelijk van landbouwgebied omgezet naar een natuur- en recreatiefunctie. Fietsen en wandelen in een natuurgebied met een recreatieve bestemming kan een andere beleving opleveren dan recreëren in een gebied dat tevens als begraafplaats wordt gebruikt. Daarnaast brengt een natuurbegraafplaats activiteiten met zich mee, zoals de aanleg van infrastructuur, de realisatie van eventuele gebouwen, begrafenisactiviteiten, werkzaamheden in de bodem en een toename van verkeersbewegingen.

Voor de aanleg van de natuurbegraafplaats zal het terrein naar verluidt gedeeltelijk moeten worden opgehoogd om te kunnen voldoen aan de eisen uit de Wet op de lijkbezorging.

In het rapport Terug naar de natuur (Alterra, 2009, p. 11) wordt erop gewezen dat natuurbegraven minder natuurlijk kan zijn dan vaak wordt verondersteld, onder meer vanwege de inbreng van gebiedsvreemd materiaal.² Ook zijn door wetenschappers, waaronder prof. dr. Lucas Reijnders van de Universiteit van Amsterdam, kanttekeningen geplaatst bij de mogelijke gevolgen van natuurbegraven voor natuur en milieu.

Voorafgaand aan de beantwoording het volgende:

De website¹ waar u naar verwijst, met data over het aantal graven per hectare, is niet specifiek voor natuurbegraven in de Bonnenpolder. Conform het bestemmingsplan van de gemeente Rotterdam gaat het hier om maximaal 10.000 graven en urnen verspreid in het gebied bestemd voor natuurbegraven van 30 hectare. Op 30 september 2021 is het bestemmingsplan voor het gehele gebied Bonnenpolder van 154 hectare, inclusief natuurbegraven, door de gemeente Rotterdam planologisch vastgesteld. Na een Raad van State-procedure is het bestemmingsplan op 21 augustus 2024 onherroepelijk geworden. De werkzaamheden door zelfrealisatoren Natuurbegraven Nederland, Zuid-Hollands Landschap, gemeente Rotterdam en

¹ <https://www.wikkelgoed.nl/pages/zijn-natuurbegraafplaatsen-milieuvriendelijk#:~:text=Meestal%20bevindt%20dit%20aantal%20zich,graven%20per%20hectare%20zijn%20toegestaan.>

² <https://edepot.wur.nl/4176>

Hoogheemraadschap van Delfland zijn in oktober 2025 gestart. In Q4 2026 wordt de oplevering verwacht.

1. *Klopt het dat het deel van de Bonnenpolder waarop de voorgenomen natuurbegraafplaats is voorzien onderdeel uitmaakt van het Natuurnetwerk Nederland (NNN)?*

Zo ja:

- a. *Welke natuurdoelen en natuurwaarden gelden voor dit gebied?*
- b. *Op welke wijze is beoordeeld dat de aanleg en exploitatie van een natuurbegraafplaats verenigbaar zijn met deze natuurdoelen en natuurwaarden?*
- c. *Op welke onderzoeken of beleidskaders baseert het college deze beoordeling?*

Antwoord

Ja, de 30 hectare natuurbegraven is een integraal onderdeel van NNN natuurgebied de Bonnenpolder, in totaal 154 hectare.

- (a) In de Bonnenpolder (154 hectare nieuwe natuur) wordt moeras, vochtig hooiland, kruidenrijk grasland, bloemdijk, kruidenrijke akker en duinbos gerealiseerd. Op het grondgebied met natuurbegraven zijn dit duinbos en kruiden- en faunarijk grasland.
- (b) Beoordeling van natuurontwikkeling en natuurbegraven heeft plaatsgevonden bij de verschillende bevoegd gezagen:
- Gemeente Rotterdam:
 - o 30 september 2021 [vaststelling nieuwe bestemmingsplan 'Oranjebonnen'](#)
 - o Hiervoor is een milieueffectrapportage (MER) opgesteld. In het MER-besluit is de conclusie getrokken dat er geen belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu zijn. In de afwegingen rondom natuurbegraven zijn onder meer de uitkomsten van een uitgebreid gebiedsproces, natuur en landschappelijke overwegingen, waterhuishouding, stikstof, de Wet Natuurbescherming en ruimtelijke uitgangspunten betrokken.
 - o Na een bezwaarprocedure tegen de bestemmingsplanwijziging heeft de Raad van State in augustus 2024 de bezwaren ongegrond verklaard.
 - o De vergunning voor realisatie is op 1 mei 2025 verleend.
 - Omgevingsdienst Haaglanden: de toestemming in het kader van stikstof en natuur is op 22 augustus 2025 verleend.
 - Hoogheemraadschap van Delfland: de watervergunning is verleend op 8 augustus 2025 en 12 maart 2026
 - Provincie:
 - o Als onderdeel van de periodieke actualisatie NNN in de Omgevingsverordening is het gebied inclusief het deel voor natuurbegraven in oktober 2022 conform het geldende beleid tot NNN begrensd.
 - o Als onderdeel Natuurbeheerplan staat het gebied inclusief het deel voor natuurbegraven sinds 2019 op de Ambitiekaart.
- (c) Voor de effecten van natuurbegraven in relatie tot het nieuwe natuurgebied zijn meerdere onderzoeken uitgevoerd. Het gaat om algemeen onderzoek en om specifiek onderzoek voor deze locatie. De opsomming van onderzoeken vindt u onderaan deze beantwoording.

2. *Kan het college inzicht geven in:*
- Welke infrastructurele voorzieningen (zoals wegen, parkeerplaatsen, paden, bruggen en overige voorzieningen) ten behoeve van de natuurbegraafplaats worden aangelegd of aangepast, wie deze financiert en wie verantwoordelijk wordt voor beheer en onderhoud?*
 - De verwachte verkeersgeneratie als gevolg van de aanleg- en exploitatiefase, uitgesplitst naar reguliere bezoekers, uitvaarten, onderhoud en overige verkeersbewegingen.*
 - Het verwachte aantal begrafenissen per jaar en per maand, alsmede het verwachte aantal bezoekers en overige activiteiten.*
 - Welke gebouwen, bouwwerken of andere voorzieningen zijn voorzien, welke oppervlakte en bouwhoogte deze krijgen en hoe deze passen binnen het geldende ruimtelijke beleid.*

Antwoord

- Voor zowel recreanten als bezoekers natuurbegraven komt er een bosparkeerplaats met 60 parkeerplaatsen en 20 overloopplaatsen, een ontsluitingsweg en een padenstructuur met halfverharde paden en uitgemaaide paden. Natuurbegraven Nederland financiert de aanleg en is verantwoordelijk voor (de financiering van) onderhoud en beheer. Na de laatste uitvaart wordt het natuurterrein opgeleverd aan Zuid-Hollands Landschap, die vanaf dat moment het beheer en onderhoud verzorgt.
- De parkeervoorzieningen voorzien in verschillende verkeersstromen, waaronder die van recreanten. Hierbij is het parkeerbeleid van de gemeente Rotterdam gevolgd. Inclusief de heen- en terugrit per auto, bezoekers en medewerkers, gaat het om 134 ritten per etmaal op een gemiddelde werkdag. Meer details hierover zijn terug te vinden in de [stukken van de bestemmingsplanwijziging](#).
- Verwacht worden 2 uitvaarten per dag. Er wordt uitgegaan van 250 begrafenissen per jaar. Het verwachte aantal bezoekers is 70 mensen per begrafenis en 17.500 mensen op jaarbasis. Er zijn in het kader van natuurbegraven geen overige activiteiten behalve natuurbeheer voor het gebied.
- Het ceremoniegebouw is inmiddels gerealiseerd en beslaat ca. 650 m². De bouwhoogte is 4,5 meter. Het gebouw is als passend binnen het toen geldende ruimtelijk beleid beoordeeld. Na de laatste begrafenis wordt het gebouw volledig gedemonteerd en afgevoerd.

3. *Is voor de aanleg van de voorgenomen natuurbegraafplaats ophoging van het terrein noodzakelijk om te voldoen aan de eisen van de Wet op de lijkbezorging?*

Zo ja:

- Met hoeveel wordt of is het terrein opgehoogd?*
- Welk materiaal wordt daarvoor toegepast en wat is de herkomst daarvan?*
- Welke gevolgen zijn onderzocht voor natuurwaarden, bodemkwaliteit, waterhuishouding en hydrologie?*
- Welke maatregelen worden getroffen om eventuele negatieve effecten te voorkomen of te mitigeren?*
- Is tevens onderzocht welke gevolgen de ophoging heeft voor de waterbergingsfunctie, klimaatadaptatie en de regionale waterhuishouding? Zo ja, wat zijn daarvan de uitkomsten?*

Antwoord

Ja, natuurbegraven in de Bonnenpolder voldoet aan de Wet op de lijkbezorging en bijbehorende inspectierichtlijnen.

- (a) Voor het nieuwe duinbos met natuurbegraven is het terrein opgehoogd met gemiddeld 2,25 meter ten opzichte van de uitgangssituatie. De hoogteverschillen in het terrein variëren tussen 0,5 en 1 meter.
- (b) Er is voor de ophoging voor circa 76% grond verwerkt die elders in de Bonnenpolder vrij is gekomen. Na de ophoging is voor het resterende deel van circa 24% conform de Wet op de lijkbezorging een zandlaag aangebracht van minimaal 1 meter dik. De ophoging is vervolgens afgewerkt met een begroeiingslaag van minimaal 0,25 meter van zand met een hoger percentage aan organische stof en klei.
- (c) De gevolgen van natuurbegraven zijn op alle genoemde aspecten onderzocht. Zie ook het antwoord op vraag 1 en de lijst van onderzoeken onderaan deze antwoorden.
- (d) Er zijn geen negatieve effecten.
- (e) Ja, er is een waterhuishoudkundig plan gemaakt voor de gehele Bonnenpolder (Witteveen en Bos, 2021). Hierin zijn waterberging, klimaatadaptatie en regionale waterhuishouding meegenomen. Als gevolg van een uitbreiding aan areaal elders in het gebied is dit onderzoek uit 2021 door Zuid-Hollands Landschap geactualiseerd ten behoeve van de vergunningaanvraag. Alle aspecten zijn door het waterschap positief beoordeeld, wat tot vergunningverlening heeft geleid.

4. *Wat is het provinciale beleid ten aanzien van natuurbegraven, in het bijzonder binnen het Natuurnetwerk Nederland?*

Kan het college daarbij aangeven:

- a. *Welke beleidskaders, voorwaarden en afwegingscriteria gelden voor de aanleg en exploitatie van natuurbegraafplaatsen binnen het NNN?*
- b. *Op welke wijze de actuele beleidsdoelen op het gebied van de Kaderrichtlijn Water (KRW), klimaatadaptatie, bodemdaling en zorgvuldig ruimtegebruik zijn betrokken bij deze afweging?*

Antwoord

Dit is de eerste keer dat er een natuurbegraafplaats binnen NNN in Zuid-Holland wordt gerealiseerd. Op basis van deze ervaring kan worden bepaald of aanvullend beleid nodig is bij nieuwe initiatieven voor natuurbegraven. Natuurontwikkeling staat binnen NNN en in de Bonnenpolder centraal. Dit sluit aan bij het provinciaal beleid. Natuurbegraven Nederland maakt als zelfrealisator van nieuwe natuur in de Bonnenpolder met eigen financiering voor aanleg en beheer ca 30 hectare extra natuur mogelijk. De extra natuur- en recreatiemogelijkheden ontlasten de nabijgelegen Natura2000- en NNN gebieden. Ook de waterhuishouding wordt verbeterd. De verandering van een agrarische naar een natuurfunctie maakte bovendien een reductie van stikstof en nutriënten (vanwege de waterkwaliteit) mogelijk.

(a) en (b) Het plan voor de Bonnenpolder inclusief natuurbegraven is getoetst aan de toen geldende provinciale kaders. Zie ook het antwoord op vraag 1

- 5
 - a. *Hoe beoordeelt het college de toepassing van gebiedsvreemd materiaal ten behoeve van de aanleg van een natuurbegraafplaats, mede in het licht van de bescherming van natuur, bodem en water?*
 - b. *Is het college van oordeel dat toepassing van gebiedsvreemd materiaal verenigbaar is met de instandhoudings- en ontwikkeldoelstellingen van het NNN? Zo ja, waarop is dat oordeel gebaseerd?*
 - c. *Welke nieuwe wetenschappelijke inzichten zijn sinds 2017 beschikbaar gekomen over de effecten van grootschalig natuurbegraven op bodem, grondwater, oppervlaktewater en biodiversiteit?*

Antwoord

- (a) Het college beoordeelt dit positief. Als het gaat om de aanleg zijn drie onderdelen belangrijk: infrastructuur (paden en rijweg), waterwerken (damwanden en kunstwerken) en het gebouw. Hiervoor zijn zoveel mogelijk natuurlijke materialen gebruikt. De materialen voldoen aan de daarvoor gestelde normen. Het gebouw wordt na de laatste begrafenis gedemonteerd en verwijderd.
- De locatie voor natuurbegraven voldoet verder aan de inrichtingseisen uit de Wet op de Lijkbezorging en aan de bijbehorende inspectierichtlijnen. Hiermee worden eventuele milieueffecten door natuurbegraven na de aanleg voorkomen. Zie voorts ook het antwoord op vraag 3.
- (b) Er is wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de effecten van (natuur)begraven. In het kader van de natuurontwikkeling en natuurbegraven is door de gemeente Rotterdam ook een milieueffectrapportage uitgevoerd. De conclusie is dat natuurbegraven geen negatief effect heeft op de waterkwaliteit en de beoogde natuurdoelen.
- (c) Wij baseren ons op de Milieu Effect Rapportage en de verschillende onderzoeken die zijn uitgevoerd. Zie hiervoor de lijst met onderzoeken onderaan de beantwoording.
6. *De Bonnenpolder heeft onder meer een natuur- en recreatiefunctie. Op welke wijze is beoordeeld welke gevolgen de aanleg en exploitatie van een natuurbegraafplaats hebben voor:*
- het recreatief medegebruik van het gebied;*
 - de beleving van bezoekers;*
 - de toegankelijkheid van het gebied;*
 - de natuur- en recreatieve doelstellingen van de Bonnenpolder;*
 - de maatschappelijke beleving van een natuurgebied waarin gedurende tientallen jaren begrafenissen plaatsvinden?*

Antwoord

De provincie heeft voor een beoordeling inzicht gekregen in de genoemde gevolgen van natuurbegraven voor het gebied:

- De natuurbegraafplaats is via een padenstructuur toegankelijk voor publiek en wordt geïntegreerd in de omgeving met kustduingebied, Staelduinse bos en polders.
 - De natuurbegraafplaats biedt de beleving van een natuurgebied.
 - Het gebied is vrij toegankelijk. Tijdens een begrafenis wordt de desbetreffende plek voor het publiek afgeschermd.
 - Het natuurstype ter plaatse van het natuurbegraven past ecologisch bij de bestaande en nieuwe natuur. Het gebied wordt voor recreanten opengesteld en is een integraal onderdeel van de Bonnenpolder.
 - De maatschappelijke beleving is die van een natuurgebied. Bij een ceremonie of natuurbegraving is het grootste deel van het gebied voor natuurbeleving en recreatie toegankelijk zonder zicht op deze activiteiten.
7. *Is het college van oordeel dat een natuurbegraafplaats van circa 80 hectare met ruimte voor ongeveer 34.000 natuurgraven past binnen de natuur-, recreatie- en landschappelijke doelstellingen van de Bonnenpolder?*

Antwoord

Ja. De natuurbegraafplaats betreft overigens een gebied van circa 30 hectare en een in het gemeentelijk bestemmingsplan geborgd maximumaantal van 10.000 graven en urnen.

8. *Kan het college dit oordeel motiveren aan de hand van de geldende beleidskaders, natuurdoelen en ruimtelijke afwegingen?*

Antwoord

De motivatie betreft de antwoorden op de vragen 1 tot en met 6.

9. *Indien het college van oordeel is dat dit niet of slechts onder voorwaarden het geval is, welke mogelijkheden ziet het college om hieraan sturing te geven?*

Antwoord

Wij zijn van mening dat dit wel het geval is.

10. *Kan het college daarbij tevens ingaan op de cumulatieve effecten van deze ontwikkeling in samenhang met de overige natuur-, water-, recreatie- en klimaatopgaven in de Bonnenpolder?*

Antwoord

Door de 30 ha extra natuur met natuurbegraven en de financiering hiervan door Natuurbegraven Nederland is een cumulatief effect mogelijk gemaakt: meer natuur binnen het NNN, meer recreatie, ontlasting van bestaande natuurgebieden en een positieve bijdrage aan de klimaatopgave (verdroging Staelduinse Bos). Bovendien is dit project volledig via zelfrealisatie gefinancierd.

11. *Natuurbegraven Nederland is een commerciële organisatie waarvan de exploitatie van een natuurbegraafplaats winst oplevert.
Hoe beoordeelt het college dat een ontwikkeling binnen een natuurgebied primair wordt geëxploiteerd vanuit een commercieel verdienmodel?
Welke waarborgen zijn er dat natuurdoelen leidend blijven en niet ondergeschikt raken aan de financiële exploitatie?*

Antwoord

De investeringen en exploitatie door Natuurbegraven Nederland hebben de nieuwe natuur in de Bonnenpolder mede mogelijk gemaakt. Wij beoordelen dit als positief. Zonder de inzet van deze organisatie was dit grote nieuwe natuurgebied in Zuid-Holland niet tot stand gekomen.

De bestemmingswijziging borgt dat het een natuurgebied is en blijft.

12. *Welke waarborgen bestaan daarnaast dat commerciële belangen niet leidend worden bij toekomstige keuzes over inrichting, beheer en exploitatie van het gebied?*

Antwoord

De inrichting wordt naar verwachting Q4 2026 afgerond. Natuurbegraven Nederland heeft de investering voor het gebiedsdeel van 30 hectare zelf gedaan. Dit geldt ook voor het verdere beheer van het gebied. De voorschriften vanuit het provinciaal omgevingsbeleid, omgevingsplan en de monitoring voor zelfrealisatoren gelden ook voor natuurbegraven. Bindende afspraken zijn gemaakt over het overdragen van het gebied aan natuurbeheerder Zuid-Hollands Landschap na de laatste begraving. Het natuurgebied blijft daarmee voor de toekomst voor natuur en recreatie behouden.

13. *Natuurbegraven Nederland stelt dat opbrengsten uit natuurbegraven worden ingezet voor de ontwikkeling en het beheer van natuur.*

Kan het college aangeven:

- a. *Welke concrete garanties bestaan dat deze opbrengsten daadwerkelijk ten goede komen aan natuurontwikkeling in de Bonnenpolder?*
- b. *Welk deel van de opbrengsten hiervoor wordt aangewend?*
- c. *Welk deel bestemd is voor winst of andere bedrijfsdoeleinden?*

Antwoord

(a) Het college toetst bij zelfrealisatoren uitsluitend aan de provinciale voorwaarden voor inrichting en beheer.
(b) en (c) Het college heeft geen informatie over de verdeling van opbrengsten of winsten. De inzet van Natuurbegraven Nederland voor de realisatie van natuurontwikkeling wordt positief beoordeeld. Met het gemeentelijk bestemmingsplan is deze inzet geborgd.

14. *Is onderzocht welke gevolgen een permanente inrichting met circa 34.000 graven heeft voor toekomstige gebiedsontwikkelingen, eventuele aanpassingen aan de waterhuishouding en toekomstige natuurontwikkelingsmaatregelen? Zo ja, kan het college deze onderzoeken met Provinciale Staten delen?*

Antwoord

Het correcte maximum aantal graven is 10.000. De gevolgen zijn onderzocht als onderdeel van het ontwikkel- en inrichtingsplan voor de Bonnenpolder. Voor de diverse onderzoeken verwijzen wij naar het bestemmingsplan waarin alle onderzoeken zijn opgenomen: zie de lijst onderaan de beantwoording. Uitgangspunt bij de natuurontwikkeling is dat het peil in het gebied is verhoogd, om verdroging tegen te gaan en het gebied te vernatten. In het inrichtingsplan is hiermee rekening gehouden.

15. *Is het college bereid de voorgenomen ontwikkeling integraal opnieuw te beoordelen aan de hand van de huidige provinciale opgaven op het gebied van biodiversiteit, Kaderrichtlijn Water (KRW), klimaatadaptatie, bodemdaling, recreatie, natuurherstel en zorgvuldig ruimtegebruik, nu deze opgaven sinds de eerdere beantwoording van Statenvragen in 2017 aanzienlijk zijn gewijzigd? Zo nee, waarom niet?*

Antwoord

Nee. De realisatie van de Bonnenpolder door de zelfrealisatoren is op dit moment in uitvoering en wordt naar verwachting in Q4 2026 opgeleverd. De vergunningen voor realisatie zijn door de verschillende bevoegd gezagen verleend. Een nieuwe beoordeling vanuit de provinciale rol voor NNN, natuurdoelen en het provinciaal omgevingsbeleid is niet aan de orde.

Lijst van onderzoeken naar natuurbegraven:

- Algemeen:
 - o Diverse onderzoeken: Effecten van graven en natuurbegraafplaatsen op bodem, natuur en water via [Onderzoeken en rapporten - BRANA](#)
- Locatiespecifiek:
 - o In het kader van de bestemmingsplanwijziging Rotterdam diverse onderzoeken in het kader van de bestemmingsplanwijziging via [Oranjabonnen: Toelichting](#)
 - o Waterhuishoudkundig plan gemaakt voor de gehele Bonnenpolder: Witteveen en Bos, 2021.

-

Den Haag, 8 september 2026

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA mr. A.W. Kolff